

контрпропаганда – діяльність, спрямована на протидію пропаганді. На відміну від пропаганди вона має захисний характер і реагує на ідентифіковану пропаганду. Крім цього, кожна людина повинна дотримуватись інформаційної гігієни, аби у час новітніх інформаційних технологій не потрапити в тенета руйнівної брехні, – і тоді жодна пропаганда не зуміє «промити вам мізки».

Список використаної літератури

1. Лизанчук В. Просвітницька і маніпулятивна пропаганда в умовах нинішньої російсько-української війни. // Теле- та радіожурналістика. 2018. Випуск 17. С. 22–51. URL: <http://publications.lnu.edu.ua/collections/index.php/teleradio/article/viewFile/1591/1638>.
2. Драбюк С.С. Пропаганда та її види. Шляхи протидії пропаганді. // Аналітично-порівняльне правознавство. 2022. №1. С. 153-157. URL: <http://journal.app.uzhnu.edu.ua/article/view/258841/255602>
3. Іваницька Б., Гусєва С. Основні методи пропаганди в російському Інтернет-ЗМІ Pravda.ru // Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Серія : Журналістські науки. - 2018. - № 896. - С. 54-58. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2019/apr/16167/ivanytska3.pdf>

Лисенко Ю.В.

*Кандидат політичних наук, доцент,
доцент кафедри політичних технологій,
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана*

МАНІПУЛЮВАННЯ ЯК СКЛАДОВА ПОЛІТИЧНОЇ КОМУНІКАЦІЇ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ВІЙНИ

Питання сутності маніпулятивного впливу і ролі політичного маніпулювання у суспільному житті актуалізується у контексті гібридної та

повномасштабної війни. Інформаційна війна є складовою оволодіння масовою свідомістю. Надзвичайно ефективним інструментом політичного впливу в рамках інформаційних протистоянь є саме маніпулювання. Сфера застосування прийомів і методів ведення інформаційної війни та реалізації механізмів маніпулятивного впливу надзвичайно широка, динамічна і складно прогнозована.

Маніпулювання загалом можна розглядати як поширений спосіб комунікативної дії, що використовується для перенесення уваги, приховування об'єктивного, вуалювання тієї чи іншої інформації тощо. Маніпулювання варто трактувати як дію з певними намірами, цілями, прихованими мотивами керування, спрямовану на об'єкт інформаційного впливу. В умовах інформаційної війни маніпулятивні технології різноманітні за своєю формою, змістом, цілями і призначенням. Таким чином, технології політичного маніпулювання набувають ознак динамічності, високої активності, пристосовницького характеру. Вони включають вербальні й невербальні, індивідуальні та масові, відкриті і приховані методи впливу на свідомість і навіть підсвідомість громадськості.

Українські науковці наголошують, що у розвитку політичних технологій простежуються певні закономірності: 1) ускладнення – від примусу до маніпулювання; 2) ускладнення маніпулятивного арсеналу; 3) ускладнення схеми маніпулювання – від лінійного до нелінійного «чужими руками»; 4) прискорення маніпулятивних процесів [1, 11]. Метою застосування маніпулювання є: 1) порушення стану психологічної рівноваги та розхитування психологічних настроїв особи чи соціальної групи (викликати почуття загрози, страху, невизначеності, сумніву у політичних переконаннях; спровокувати панічні настрої, масове занепокоєння тощо); 2) піднесення морально-психологічного стану людини, соціальної групи чи суспільства (формування переконання у правильності політичної позиції, віри у перемогу тощо); 3) закріплення у свідомості людини чи соціальної групи певного стереотипу (міфу) (формування твердого переконання у

негативі щодо особи яка є політичним опонентом, непогрішимості лідера та ін.); 4) спонукання до дій (здебільшого, саме такою є мета пропаганди й реклами) [1, 12].

Якщо розглядати сутність застосування маніпулятивних прийомів у контексті російської пропаганди в Україні у час війни, то констатуємо, що вони мають за мету поширення паніки, створення інформаційного хаосу, дискредитацію діяльності влади, окремих інститутів громадянського суспільства, зокрема волонтерства, а також медіа, Збройних сил України та ін. Маніпулювання як складова політичної комунікації в умовах інформаційної війни спрямоване на розпалювання ворожнечі, поглиблення протистояння, унеможливлення пошуку компромісів. Серед основних прийомів маніпулювання надзвичайно поширені такі як: прийом «навішування ярлика», прийом «інформаційна бульбашка», замовчування чи перекручування інформації, застосування прийому «підміни понять» і застосування спеціальних термінів, прийому проведення інформаційно-психологічних операцій та ін. Маніпулювання як прийом інформаційно-комунікативних політичних технологій несе переважно негативний характер і становить певну загрозу процесам розвитку громадянського суспільства, спричиняє відчуженню людини від участі у політичному житті, деформує сприйняття суспільних явищ громадськістю. Варто враховувати, що активне застосування маніпулятивних технологій прямо впливає на рівень довіри громадянського суспільства до інститутів державної влади, на пошук чи вибір джерел інформації.

За результатами соціологічного дослідження «Демократія, права і свободи громадян та медіаспоживання в умовах війни», проведеного на замовлення провідної неурядової позапартійної всеукраїнської організації громадського контролю «Опора» Київським міжнародним інститутом соціології у липні 2022 року, інформаційні звички і звички медіаспоживання після 24 лютого 2022 року серед українців змінилися [2]. Зокрема, йдеться про те, що більшість опитаних (69 %) використовують соцмережі як джерело

інформації, якому довіряють найбільше. Серед популярних респонденти назвали Telegram-канали, FB-групи. Варто відмітити, що важливим джерелом інформації українці для себе назвали телемарафон «Єдині новини».

У контексті інформаційної війни як складової повномасштабної, важливо, щоб політика нашої держави була більше спрямована на захист інформаційного простору, на підвищення рівня інформаційної безпеки та підвищення рівня стійкості до інформаційних вкидів і загроз. Ініціативу у протидії маніпулятивному впливу в інформаційному просторі українського суспільства активно взяли на себе неурядові громадські організації. Рівень політичного впливу на громадську думку для українського суспільства є досить значним. Саме тому, питання дослідження особливостей застосування технологій маніпулювання, зокрема і на громадську думку залишається актуальним. Як наслідок, актуальним для сучасного суспільства є розробка і впровадження відповідних прийомів та механізмів захисту й протидії маніпулятивному впливу. Основні фактчекінгові ініціативи під час війни, які доступні в Україні, зокрема для перевірки достовірності інформації, перевірки фейків тощо: «Центр протидії дезінформації від РНБО», Платформа Національного проєкту із медіаграмотності «Фільтр», «Безбрехні», «StopFake», «НотаЄнота», «UkraineFacts» та ін, кожна з яких має інтернет сторінку чи представлена у поширених соцмережах.

Методи протидії політико-маніпулятивним впливам у інформаційно-комунікативному просторі будуть ефективними і доречними за умови дотримання принципів: незаангажованості; підтвердження інформації документами та перевіреними фактами; альтернативності у пошуку відповідних джерел інформації; залучення фахівців, експертів, лідерів думок, які володіють відповідними фаховими компетенціями до поширення офіційної інформації у суспільстві. У перспективі це сприятиме розвитку процесів політичної комунікації на демократичних засадах, становлення цивілізованого громадянського суспільства, демократизації і закріплення

європейських політичних цінностей відносно самовираження людини в політичних комунікативних процесах сучасності.

Список використаної літератури:

1. Політичні технології в сучасних владних процесах: навчальний посібник / В.Ф. Смолянчук, С.С. Бульбенюк, Ю.М. Манелюк та ін. К.: КНЕУ, 2021. 328 с.

2. Найбільше українці довіряють єдиним новинам, хоча більшість отримують інформацію з соцмереж. (Дата звернення: 19.02.2023)

ULR: https://www.opora.ua.org/news/polit_ad/24270-naibilshe-ukrayintsi-doviriaiut-edinim-novinam-khoch-a-bilshist-otrimuiut-informatsiiu-z-sotsmerezh

Манелюк Ю.М.

*Кандидат політичних наук, доцент,
доцент кафедри політичних технологій
КНЕУ імені В. Гетьмана*

ІНФОРМАЦІЙНЕ НАСИЛЬСТВО ЯК ЗАСІБ МАНІПУЛЯЦІЇ ТА ПРОПАГАНДИ

Інформація у сучасному світі має стратегічне значення і може стати як засобом впливу, так і потужною зброєю. Реалії сьогодення підтверджують, що війна в Україні точиться не лише у зоні бойових дій, але й в інформаційному просторі. Зростання потужності інформаційних механізмів сучасного суспільства посилює його залежність саме від цієї складової, і ця залежність зробила цивілізацію набагато вразливішою, а швидке і широке розповсюдження інформаційних мереж у багато разів збільшило потужність саме інформаційної зброї.